

תגובות

תערובת חמץ לבהמות בפסח

...ראיתי ב'אמונת עתיך' החדש (אמונת עתיך 95 עמ' 40), שהבאת תשובה של הרב ישראלי זצ"ל בנושא זבל עופות וכופתיות, תשובה שנתפרסמה גם ב'התורה והארץ' ח"ג. (נראה לי שלא שמת לב שחלקה השני של התשובה עוסק בשאלה אחרת, לגבי כופתיות המיוצרות במכון תערובת ולא לגבי זבל עופות).

ראשית, מבחינת המציאות, יש איסור וטרינרי להזין בהמות נחלבות בזבל עופות, והוא ניתן רק לעגלים ולעגלות שאינם נחלבים. ולכן הדיון להלן הוא תיאורטי.

שנית, פסיקת הגר"ש ישראלי שאין לשים זבל עופות בתערובת המיועדת לפרות לשם תוצרת חלב לפסח, משמע ממנה שלדעתו גם לפני פסח אין להזין בחמץ פרות שנחלבות לצורך ייצור מוצרי חלב כשרים לפסח, (שהרי כתוב בהמשך 'בפסח', כלומר האיסור הוא לפני פסח - במקרה שהחלב מיועד לייצור מוצרים כשרים לפסח, או בפסח, אפילו אם אין החלב מיועד לייצור מוצרים כשרים לפסח). אם נכון הדבר - תמוה הוא ביותר, כי לענ"ד אין אף פוסק שמעלה על דעתו לאסור חלב של פרה שאוכלת חמץ לפני פסח.

גם מה שכתוב לגבי הכופתיות שאולי נשאר בהן לחות שיכולה להחמיץ איננו נכון כנראה (למרות שאנו מחמירים בנושא זה כדעת הגר"ש ישראלי). זאת מכיוון שכמות הלחות הנשארת הינה נמוכה באופן שאינו מאפשר כל תהליך תסיסה והחמצה, אלא אם כן מוסיפים מים או רוק של הבהמה לאחר מכן, ובתנאי שאין החימום של הכבישה נחשב לאפיה שלאחריה אין החמצה.

יש עוד מה להוסיף ולהאריך בשני נושאים אלו - גם בנושא שאלת הביטול וגם בנושא שאלת התסיסה ודין כופתיות שעוכלו ודין הכבישה - אם יכולות הכופתיות להחמיץ לאחריה - אך נשמור זאת לפעם אחרת.

זאב ויטמן

תגובה לתגובה

תודה על ההערות לדברים. הבאתי את תשובתו של הרב ישראלי כלשונוה, בעיקר בשל הבעיה שחסרה לנו השאלה עצמה. לכן הרקע הוא מאוד כללי ולא נכנסתי לפרטי הדברים, במיוחד שהתשובה התייחסה במפורש לפרות המיוצרות חלב בפסח.

בשולי גלימתו של הגר"ש ישראלי, ניתן אולי להבין שכוונתו הייתה לזמן שבו נותנים לפרות רק אוכל כשר לפסח, ומדובר בתקופה שלא השתמשו בה במסגנים הדקים שברפת ובמחלבה, ולכן ייתכן שהוא חשש שייכנס זבל שיש בו חלקי גרעינים שלא התעכלו לתוך החלב עצמו ובסופו של דבר יגיעו למוצרים. למרות שבלח, גם לדעת המחמירים אינו חוזר וניעור, כנראה שלדעתו בהכשר שהגדרתו 'מהדרין' אין להכניס אפילו דבר שיש בו חשש איסור.

לגופם של דברים, כפי שהתכתבנו בעבר, לענ"ד תסיסה אנאירובית כשהיא מתבצעת בצורה טובה, הורסת את כל חלבוני התשמורת המצויים בגרעין, וכך כשהגרעינים באים לאחר מכן במגע עם מים הם אינם יכולים להחמיץ, ואינם נכללים באיסור חמץ בפסח

כלל. (כפי שכתבו ד"ר משה זקס ופרופ' צבי ויינברג)¹. לענ"ד יש שני דברים נוספים שיש לבדוק בעניין זה: כמה זמן התחמיץ צריך להיות בבור כדי שהתהליך יתבצע במלואו, וכן האם יש הבדל בין הזנים השונים.

דוד אייגנר

האם ניתן להשיב בדיני ממונות בלא להגיע לבית הדין

מאוד שמחתי על העיסוק בנושא ועל ההרחבה בו (אמונת עתיך 95, עמ' 102), אולם התפלאתי על המגמה של המאמר. לתומי חשבתי שרצוי להתייעץ עם רב לפני פעילות כלכלית אשר ייתכן שיש בה שאלות הלכתיות, וקל וחומר אם כבר התעוררה שאלה. חשוב להדגיש, שאם אנו מבקשים להגביר את התודעה של הדרישה להתדיינות בבית דין על פי דיני תורה, יש לתת לאנשים, ובפרט למנהלי חברות, את הכלים להתמודד עם בעיות שמתעוררות בעולם הכלכלה המודרנית. מובן שאדם שמתיעץ עם רבותיו יודע שיקבל תשובה על פי האופן שבו הוא רואה את הדברים ומציגם לרב, ושם הנושא יגיע לבית הדין, הוא יצטרך להוכיח את צדקתו. במציאות הכלכלית המורכבת שבה אנו חיים, במקרים רבים, חייבים אנו לקבל מעין 'pre ruling' (חוות דעת מקדמית) על מנת לכלכל צעדנו נכון. כל ההתייעצות נעשית כמובן מתוך מגמה לפעול לפי דין תורה, ובידיעה שתיתכן פסיקה שונה אם יתברר שהעובדות שונות.

אליעזר ברט

תגובה לתגובה

בוודאי שהתייעצות עם רב פוסק לפני פעילות כלכלית – מבורכת. ישנן שאלות בנושא כספים שבהם אין עניין של טענות בין שני צדדים, אלא הדבר נוגע לקיום דיני הממונות כהלכתם, למשל הלכות ריבית, גנבת דעת, וכדומה. אנשים רבים אינם בקיאים בנושאים אלו, על כן יש לחזק אנשי עסקים המשתפים מורי הוראה בשאלותיהם. דוגמה לכך היא השאלה האם חייב מתווך דירות לספר שהדירה שהוא משווק שוכנת ליד מועדון לילה. שאלות הקשורות ליחסי עובד-מעביד, או שותפות עסקית וכדומה, אם הן נשאלות לפני יצירת ההתקשרות עם הצד השני, הן יוצרות נורמה הלכתית, ובכך הם מסייעות להחזרת משפט התורה לאיתנו.

אך אם כבר התעוררה מחלוקת בעניינים כספיים בין שני צדדים, אז ההדרכה שונה. כאן, ישנה אזהרה שהזהירו חז"ל, שעל הפוסק לנקוט משנה זהירות.

עליו להיזהר מן המצב שבו דבריו ינוצלו למרמה, על ידי שימוש בטענות לא נכונות! אחד מההיתרים שהבאנו הוא, שבמקרה שהרב מכיר אישית את השואל, ואינו חושש שהשואל ינצל את הדברים לרעה, אזי מותר לו להשיב. כנראה שהרב הפוסק שעימו אתה עומד בקשר רציף סומך על היכרותו עמך, ולכן אינו נמנע מלהשיב לך.

אריאל בראלי

1. ראה בהרחבה 'תחמיץ דגן בפסח', אמונת עתיך 86 עמ' 53-71.